

УДК 631.15.164:636.4

О.І. Лугова, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

ВИКОРИСТАННЯ ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УПРАВЛІННІ ГАЛУЗЗЮ СВИНАРСТВА

Постановка проблеми. Велику роль в підвищенні ефективності її виробництва продукції свинарства займає такий фактор як управління. Особливого значення він набуває зі зростанням масштабів аграрного виробництва і ускладнення господарських зв'язків.

При цьому економічний потенціал має розглядатися в якості базового елементу системи управління, всі елементи якої знаходячись на певному взаємозв'язку, що прямо впливає на формування потенціалу.

Метою управління економічним потенціалом є підвищений конкурентоспроможності галузі свинарства.

До завдань управління входять:

- визначення чинників, які впливають на розвиток потенціалу;
- визначення оптимальної структури управління економічним потенціалом;
- визначення напрямків розвитку економічного потенціалу підвищення ефективності виробництва [1].

У свою чергу прийняття управлінських рішень неможливо без достовірної та повної інформації про керований об'єкт. Визначенням стратегії розвитку галузі та поточне управління тісно пов'язані з величиною і структурою економічного потенціалу. Для правильної оцінки поточної ситуації та пошуку конкурентних переваг сільськогосподарському підприємству необхідно аналізувати наявний економічний потенціал і виявляти резерви підвищення ефективності його використання.

Отже, без проведення оцінки економічного потенціалу та аналізу

його використання неможливо прогнозувати розвиток сільськогосподарських підприємств і галузі свинарства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в дослідження теоретико-методологічних та практичних аспектів оцінки та управління потенціалом галузі свинарства зробили В.Г. Андрійчук, В.А. Лісний, О.В. Мазуренко, В.Я. Месель-Веселяк, І.В. Свиноус, В.П. Рибалко та ін.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є проведення оцінки стану галузі свинарства та визначення основних напрямів механізму ефективного управління галуззю.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проводячи оцінку економічного потенціалу свинарства, необхідно враховувати специфічні особливості даної галузі:

- продукція виробляється протягом усього календарного року;
- скоростиглість, тобто особливість свиней швидко розвиватися і в ранньому віці досягати фізіологічної та господарської зрілості;
- хороша оплата кормів продукцією - на 1 кг приросту витрачається 4-5 кормових одиниць, у той час як велика рогата худоба витрачає на 1 кг приросту живої маси - 7-9 корм, од.;

залежність ефективності виробництва від породних і індивідуальних спадкових особливостей свиней, необхідність забезпечення збалансованого рівня годівлі і високого рівня зооветеринарної роботи.

Високий біологічний потенціал свиней використовується в Україні недостатньо. У всьому світі частка свинини у загальному виробництві м'яса займає перше місце і складає від 40 до 80%. У м'ясному балансі України на частку свинини в 2010 році припадало 30 %.

Сьогодні ринок свинини є одним із найперспективніших напрямків у тваринництві. Цьому сприяє постійний попит на свинину, невелика кількість сильних конкурентів на ринку. До того ж, цей ринок ще дуже

далекий до свого насичення і має величезний потенціал для свого росту. Прибуткове сучасне свинарство ґрунтується на повному використанні біологічних якостей свиней і на застосуванні інтенсивних технологій утримання і вирощування.

Досвід країн з розвиненим свинарством показує, що найкращих результатів можна досягти при замкненому циклі утримання і відгодівлі свиней і з власним виробництвом кормів [2].

Потенціал свинарства України, - тільки за рахунок власної кормової бази, - справді суттєвий. Так, Україна виробляє 3 % зернових культур від загальносвітового обсягу (так само як Бразилія і Канада), а свинини лише 0,5 % (Бразилія 3 %. Канада 2%).

Серед багатьох причин, які негативно вплинули на стан свинарства в Україні, основними можна вважати такі:

- диспаритет цін на продукцію рослинництва і тваринництва, коли підприємствам стало не вигідно згодовувати тваринам продукцію рослинництва, особливо зерно;

- зниження купівельного попиту населення на продукцію тваринництва у зв'язку зі зменшенням його фінансових можливостей при обмежених строках її реалізації; технологічна відсталість, зношеність обладнання галузі;

- нестабільний рівень закупівельних цін на продукцію свинарства, що не забезпечує стійкої рентабельності її виробництва;

- морально застарілі технології та технічні засоби виробництва відсутність вигідних схем кредитування нового будівництва та реконструкції, що обумовлює низькі виробничі показники, а також високу собівартість продукції;

- недосконалий механізм державного контролю та регулювання імпорту, коли ввезена продукція свинарства реалізується за значно нижчими цінами, що ставить вітчизняного товаровиробника в нерівні

умови і несе загрозу подальшого згортання виробництва;

- відсутність ефективних схем кооперації та механізму підтримки господарствах населення;

- низький рівень використання повноцінних комбікормів та преміксів у годівлі свиней через різке зростання цін на них, слабкий рівень розвитку власної кормової бази у свинарських комплексів промислового типу;

- відсутність в свинарстві сучасної системи селекції на основі поглибленої оцінки племінної цінності свиней в племзаводах (нуклеуса) та забезпечення генетичним матеріалом сільськогосподарським підприємств та господарств населення;

- відсутність сучасних стандартів оцінки якості напівтуш і системи адекватної оплати якісної продукції з боку м'ясопереробних підприємств;

- недостатній рівень інтеграційних процесів з країнами з розвинутим свинарством, що уповільнює використання ефективних систем організації ведення галузі;

- недосконалість ряду нормативних документів, що регламентують функціонування галузі свинарства;

низький рівень застосування вітчизняного технологічного обладнання за лізинговими схемами;

- відсутність грошових коштів на освоєння інтенсивним (інноваційних) технологій;

- низький рівень продуктивності праці і матеріального стимулювання працівників;

- скорочення державної підтримки і подорожчання кредитних ресурсів [3].

За роки реформ в економіці свинарства спостерігається тенденція до зростання ролі дрібнотоварного виробництва, що не відповідає світовому досвіду, де спостерігається процес концентрації і технологічної

спеціалізації. На думку багатьох вчених, яку ми поділяємо, найбільша ефективність галузі свинарства може бути досягнута тільки в умовах сучасної промислової технології, яка має такі переваги: безперервність (потоковість) виробництва; вузька спеціалізація; концентрація більшої кількості свиней на малих площах, що забезпечує скорочення комунікацій; суворі вимоги до режимів утримання тварин і виробничих приміщень; підвищення вимог до ветеринарного і гігієнічного стану виробництва продукції.

Ринкові перетворення суттєво вплинули на економічні відносини товаровиробників із заготівельними підприємствами, державою та іншими суб'єктами ринку. Так, в дореформений період основними каналами збуту свинини були централізовані поставки державі. Однак у зв'язку з відмовою держави від ролі крупного оптового покупця на ринку сільськогосподарської продукції відбулися зміни структури каналів реалізації продукції. У даний час основними каналами збуту є: реалізація переробним підприємствам, на ринку, через власні магазини.

Для того щоб не тільки вигідно конкурувати зі світовими виробниками на внутрішньому ринку, а й реалізувати експортні амбіції, українським виробникам доведеться кооперуватися або організувати вертикально інтегровані структури із щорічними обсягами виробництва не менше 1 млн. голів товарних свиней [4].

Розвиток підприємства і підвищення або хоча б підтримання на необхідному рівні його конкурентоспроможності в ситуації безперервного взаємодії з динамічною довкіллям можливо за рахунок активної діяльності з впровадження нових управлінських технологій.

Комплексність проблем, що проявляється в єдності економічних, управлінських, соціальних та інших аспектів обумовлює необхідність застосування системного підходу до управління економічним потенціалом галузі.

У зв'язку з цим виникає необхідність розробки концепції системи управління економічним потенціалом, яка б містила принципи, цілі, завдання і оптимальну структуру управління економічним потенціалом, враховувала б взаємодію із зовнішнім оточенням, включала механізм управління економічним потенціалом та інструменти їх реалізації, а також інформаційно-аналітичну систему, що забезпечує отримання своєчасної та достовірної інформації, і підтримку прийняття рішень [1].

Як правило використання будь-якої нової управлінської технології здійснює вплив на найважливіші показники діяльності підприємств, за допомогою яких оцінюються управлінські рішення. У випадку відсутності конкретних цільових орієнтирів знижується дієвість системи управління. Тому модернізація процесів управління - це нове стратегічне направлення, яке забезпечує покращення якісних характеристик і об'єднання всіх елементів управління в єдину систему. Така система управління повинна і спиратися на чітке бачення економічної ситуації і на стратегічний розвиток конкретних галузей і підприємств, що вважається найбільш перспективним у сучасних умовах.

Стабільний розвиток економіки залежить не тільки від визначення форми функціонування, але і від прогресивного стилю управління на конкретних підприємствах при наявності досконалих механізмів господарювання і товарообміну. Отже, при розвитку галузей модернізацію в управлінні і в економіці слід розглядати не ізольовано, а в контексті, що потребує укріплення їх гармонічної взаємодії. Управління, охоплюючи структурні підрозділи по виробничим, галузевим, територіальним, фінансовим, інвестиційним і ринковим ознакам, повинно мати вибір таких управлінських схем і параметрів функціонування, які забезпечать раціональну поведінку економічної системи в цілому.

Стає все більш зрозумілим, що управління повноцінним технологічним циклом «наука - виробництво - ринок» є більш важливим

фактором, ніж управління окремою сферою або стадією. Стійкість економіки залежить, з однієї сторони, від різних фінансових обставин багатьох виробничо-ринкових процедур, а з іншої - від методів управління, які сприяють забезпеченню цілісності і цілеспрямованості існуючих процесів.

Впровадження в управлінську діяльність сучасних інтелектуальних, інформаційних та інших досягнень забезпечить повноту процесів управління, створює можливості для їх моделювання, проведення глибокого аналізу і прогнозування. Всі позитивні зміни повинні відображатися в стані об'єкта управління, який веде до досягнення поставленої цілі, дає позитивний економічний ефект [5].

Як вже зазначалося вище, Україна з потенціалом одного з світових лідерів у виробництві продукції рослинництва має можливість реалізувати свій потенціал провідного виробника в світі продукції тваринництва, зокрема свинарства.

У рамках проекту «Ефективне свинарство» [6] визначені основні показники галузі свинарства в Україні, яких слід досягти:

- конверсія корму — 2,7-3,0 кг/1 кг маси;
- середньодобові прирости маси — 700 г/день;
- опоросів на свиноматку — 2,2 на рік;
- кількість відлучених поросят на свиноматку на рік — 25 голів;
- відлучення поросят до 60 днів — 28 днів;
- ваги поросят при відлученні в 28 днів — щонайменше 8 кг;
- заплідненість свиноматок — 95 %;
- збереження відлучених поросят — 95 %.

Стратегію розвитку галузі, що враховує світові тенденції, та чіткі напрями дій викладено Міністерством аграрної політики та Національною академією аграрних наук у Програмі розвитку свинарства на період до 2015 року [7]. метою якої є створення високоефективної галузі з

виробництвом свинини на рівні, що забезпечує продовольчу безпеку держави, та створення експортного потенціалу на основі концентрації ресурсів та коштів на пріоритетних напрямках розвитку галузі, формування ефективної цінової фінансово-кредитної та бюджетної політики.

Програмою передбачено реформування галузі свинарства за такими напрямками:

1) концентрація ресурсів та зусиль на пріоритетних напрямках розвитку галузі;

2) переведення виробництва свинини на ресурсозберігаючі інноваційні технології, здатні забезпечити конкурентоспроможну у світовому вимірі собівартість продукції. Впровадження системи забезпечення світового рівня якості продукції;

3) реформування систем, які забезпечують ефективне впровадження та застосування новітніх ресурсозберігаючих технологій;

4) зміна методів управління галуззю на основі створення, впровадження та гнучкого використання фінансових та нефінансових державних інструментів в якості стимулів та мотиваторів. Перегляд суті, наповнення та адресного використання державних інструментів;

5) внесення змін до нормативно-правової бази, що впливають на ефективність та розвиток галузі;

6) реформування алгоритму розподілу та використання коштів державного бюджету під потреби розвитку галузі тваринництва;

7) розробка заходів та механізми щодо захисту вітчизняного товаровиробника та забезпечення наповнення внутрішнього ринку м'яса свининою вітчизняного виробництва;

8) реалізація дієвого механізму стимулювання інноваційної діяльності та притоку інвестицій в тваринницьку галузь з метою реконструкції наявних потужностей і будівництва нових тваринницьких комплексів, закупівлі сучасного технологічного обладнання та племінного

поголів'я в рамках цільових програм і пілотних проектів;

9) забезпечення створення інфраструктури ринків продукції свинарства через внутрігосподарську інтеграцію, а також формування виробничо-збутових кооперативів, оптових ринків та ярмарків живих свиней.

Економічний ефект від реалізації основних положень Програми буде проявлятися в наступних напрямках:

- оптимізація галузевої структури свинарства, що дозволить господарствам найбільш ефективно використовувати власні кормові ресурси, включаючи природні кормові угіддя;

- інтенсифікація розвитку галузі на основі випереджальною підвищення продуктивності тварин порівняно з ростом їх поголів'я;

- забезпечення більшої зайнятості населення (у порівнянні з фактичною) в результаті відновлення потенціалу галузі;

- створення умов для зростання продуктивності праці та матеріальної зацікавленості працівників (нові форми взаємовідносин, підвищення оплати праці тощо);

- ефективне використання наявної матеріально-технічної бази (приміщення, обладнання, техніки) з урахуванням її модернізації та оновлення технічних засобів;

- підвищення ефективності виробництва свинарської продукції за рахунок інтеграції партнерів по АПК на основі взаємовигідних економічних відносин.

Високоінтенсивна система ведення свинарства дозволить знизити собівартість продукції, підвищити рентабельність виробництва до рівня, що забезпечує розширене відтворення галузі.

Висновки. Удосконалення форм і методів управління - необхідна умова створення ефективного господарського механізму.

Компетентність в управлінні завжди сприяє розробці більш гнучкої,

економічно виправданої стратегії підприємства як у власних виробничих процесах так і на ринку збуту готової продукції.

Отже, ефективність функціонування даної галузі залежить не тільки від технології виробництва, не тільки від зовнішніх факторів (він кон'юнктури ринку і т. п.), а й від організації надійної системи управління процесами виробництва і реалізації продукції.

Бібліографічний список

1. Кленін О.В. Концептуальні основи управління виробничо-господарським потенціалом промисловим підприємства / О.В. Кленін // Вісник економічної науки України. - 2011 - № 2. - С. 50-53.

2. Аніченкова О.В. Інвестиційна привабливість галузі свинарства // [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/portab/natural/Vnulp/Menemnent/2009647/02.pdj>

3. Лісний В.А. Програми добрі, але, на жаль, лише на папері [Електронним ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ff-bacon.com/index.php?option: content&view=article&id=55&Itemid=39&.lang=ru>

4. Лоза А.А. Українське свинарство реалізує десяту частину свого потенціалу / А.А. Лоза // Прибуткове свинарство. - 2010. - № 1. - С. 22-26.

5. Мустафаєв А. Модернізація в системах управління економікою регіона: методические аспекты / В. Спирягин, А. Мустафаєв // Проблемы теории и практики управления. - 2010. — № 8. - С 65-73.

6. Ефективне свинарство [Електронний ресурс]. -Режим доступу: [uk.m.wikipedia.org/wiki/Ефективне свинарство](http://uk.m.wikipedia.org/wiki/Ефективне_свинарство)

7. Програма розвитку свинарства на період до 2015 року, затверджена наказом Міністерства аграрної політики України, Національної академії аграрних наук України від 17.09.2010 р. і№ 569/72 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/7uicH1021.6703.0>

Луговая О.И. Использование оценки экономического потенциала свиноводства в управлении отраслью Рассмотрены вопросы состояния экономического потенциала отрасли свиноводства и необходимость его оценки с целью эффективного управления

Luhova O. Using estimates of the economic potential in the management of pig production sector. The problems of the state of the economic potential of pig industry and the need to assess in order to effectively manage